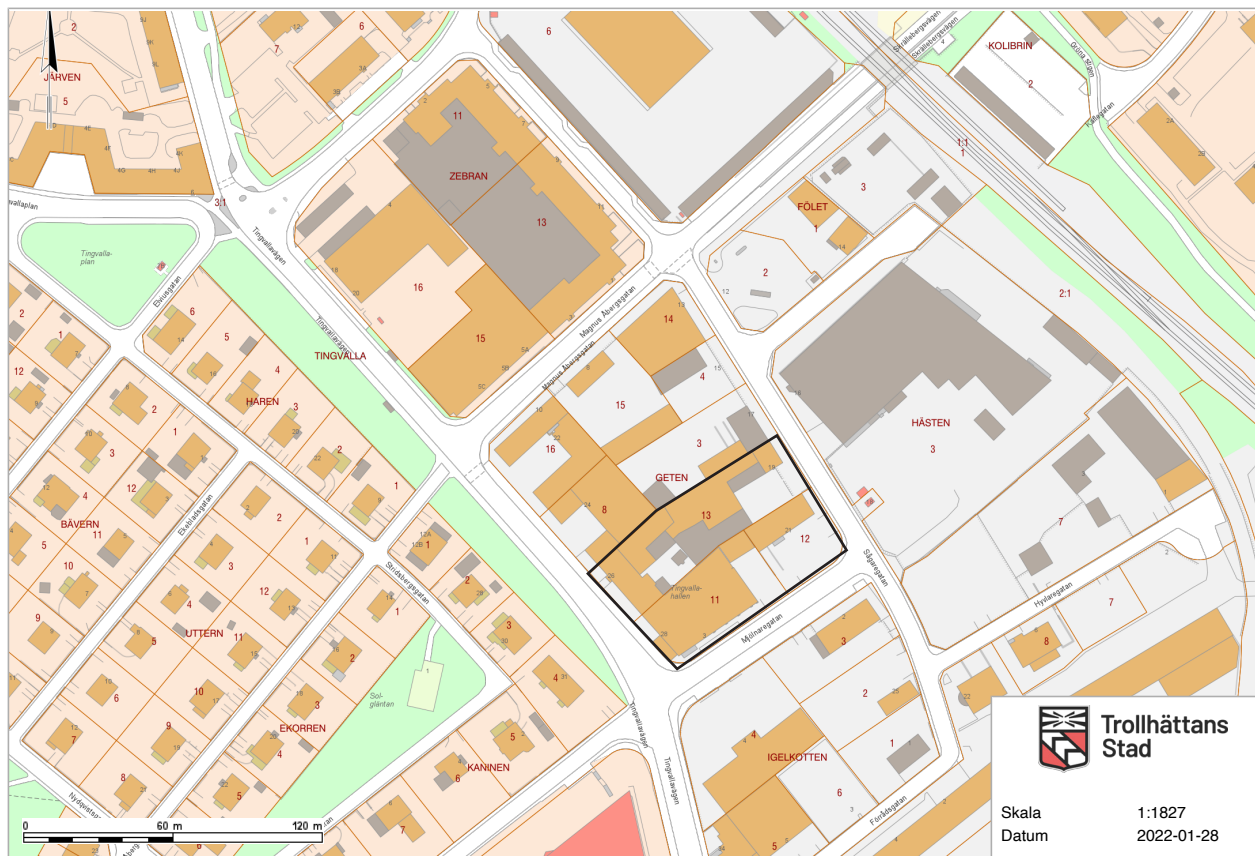

The image shows the interior of a large, empty sports hall. The ceiling is high and features a complex network of pipes and lighting fixtures. The walls are primarily green, with a lower section of wood paneling. On the left wall, the numbers '4' and '5' are visible. A basketball hoop is mounted on the wall. The floor is a light-colored material, possibly concrete or wood, with blue and white lines marking a court. In the center of the hall, there are several wooden benches and a blue bucket. A handball goal is visible on the right side of the hall. The overall atmosphere is that of a well-maintained but currently unused facility.

Trollhättan, kvarteret Geten

Antikvarisk teknisk bedömning och värdering

Kulturbyggnadsbyrån i Sverige AB
Sven Olof Ahlberg
2022 02 06

Plankarta över kvarteret Geten i centrala Trollhättan. Området i stort domineras sedan lång tid av mindre industri- och verkstadsbebyggelse i en låg skala med ett utpräglat organiskt tillkomstsätt. Behovet har styrt byggnadernas tillkomst och volymernas storlek. Adderingar över tid skapar desutom ett utpräglat årsringsintryck som gör upplevelsen av miljöerna varierad och mångfacetterad. Fokus på detta PM:s bedömning är fastigheterna inom den svarta linjen på kartan.

Kulturbyggnadsbyrån

Kulturbyggnadsbyrån i Sverige AB

Org.nr.: 559185-5977

VAT: SE559185597701

Saleby Forsa kvarn +46 703971130

531 93 LIDKÖPING so@kulturbyggnadsbyran.se

www.kulturbyggnadsbyran.se Instagram: soahlberg

Kulturbyggnadsbyrån i Sverige AB är ett fristående kunskapsföretag med säte i Lidköping. Verksamheten drivs av bebyggelseantikvarie/fotograf Sven Olof Ahlberg och omfattar rådgivning, utredning samt dokumentation åt statliga myndigheter, länsstyrelser, kommuner, museer och Svenska kyrkan över hela landet. Ahlberg undervisar regelbundet vid bland annat Uppsala Universitet, Rise betongcertifieringskurser, Chalmers tekniska högskola och Göteborgs Universitet.

Sven Olof Ahlberg är certifierad sakkunnig KUL avseende Kulturvärden K, (cert nr 1053-CFU-2057).

Inledning

På uppdrag av planchef Josefin Kaldo, samhällsbyggnadsförvaltningen vid Trollhättans stad, har undertecknad upprättat denna handling rörande kvarteret Geten. Dokumentet är en sammställning av de kulturhistoriska värden som finns i kvarteret och i synnerhet en bedömning av fastigheterna 11-13. Detta PM är ett underlag till det pågående detaljplanearbetet och innehåller förutom värderingen även en översiktlig bedömning av byggnadernas konstruktion, skick samt förslag till planbestämmelser.

Beskrivningen av byggandernas konstruktion baseras på de ritningar som tillhandahållits av stadsarkivet samt de observationer som gjordes på plats 22-01-25. Bedömningarna är författarens egna och värderingarna presenteras utan inbördes viktning. Ej heller tas någon hänsyn till ägoförhållanden och framtida planer.

Samtliga bilder är tagna av författaren.

Lidköping den 6 februari 2022

Kulturbyggnadsbyrån i Sverige AB

Sven Olof Ahlberg

Bebyggelseantikvarie
Certifierad sakkunnig KUL enligt PBL.

Framsidesbild: Interiörbild från Tingvallahallen på fastigheten Geten 11. Byggnaden som invigdes 1939 har en karaktäristisk arkitektur med ett välvt tak som är vida synligt i området. Även invändigt präglas upplevelsen till stor del av idrottshallens välvda taklösning, visserligen med igensatta lanterniner, men trots allt med en stor upplevelsepotential.

Byggnadstekniska förutsättningar

Byggnaderna i kvarteret Geten är tillkomna under mellankrigstiden i den tidens material och konstruktioner. Området domineras i grunden av betong, tegel, träfönster och -portar, men med senare tiders tillägg och ombyggnader.

Tingvallahallen är enligt ritningar och observationer uppförd med en betonggrund, platsgjutna pelare-balksystem och betongbjälklag. Ytterväggarnas högsta tegelkonstruktioner består av murpelare som bär upp takkonstruktionens limträbalkar. De senare är integrerade i utrymmet mellan inner- och yttertak på ett sätt som gör att de inte är synliga. Mellan murpelarna finns släta, fönsterlösa tegelväggar som tillsammans med takformen står för stora delar av byggnadens tidspypiska form. Tegelkonstruktionerna är genomgående i förvånansvärt gott skick. Däremot är fukthanteringen i hallen under all kritik. Inträngande vatten genom det bågformiga trätaket riskerar att äventyra hela denna del av bygganden och yttertaket bör åtgärdas per omgående. Ursprungligen var bågtaget försett med lanterniner vilka har satts igen, men som fortfarande går att se från utsidan. 1944 tillbyggdes hallen in mot gården på den nordvästra sidan.

Längs Tingvallavägen på fastigheten Geten 13 finns både kontors- och produktionslokaler kvar efter företaget Trollhätteglass. Byggnaderna ritades av samma arkitekter: Ville Berglund och Hugo Lindblad som låg bakom Tingvallahallen. Även konstruktionerna är till stora delar likartade med en grundläggning och stomme av platsgjuten betong, medan väggarna i denna del av kvarteret är uppförda med murade betonghålstener och är försedda med puts på både ut- och insidorna. Även dessa byggnader har genomgått förändringar under åren men skicket på de väsentliga delarna bedöms trots allt som gott. Omfattande insatser krävs dock för att nya verksamheter ska kunna etableras.

Den låga byggnaden på fastigheten Geten 12 har under lång tid hyst en radioteknisk verksamhet. Bygganden bedöms vara ungefär samtida med resten av volymerna i denna del av kvarteret och av liknande konstruktion. De platsgjutna betongdelarna är dock kraftigt påverkade av karbonatisering, armeringskorrosion och avspjälkning. I likhet med resterande originalfönster i området är bågar och karmar i stort behov av renovering. Bedömningen är att detta är görbart och att utbyte av fönster inte per automatik är rätt lösning vid en upprustning.

Kulturhistoriska värden

Värdena i kvarteret kan delas in i många olika typer beroende på vad som betraktas och i vilket syfte. Normalt omfattar bedömningsgrunderna både materiella och immateriella värden, vilket relaterar både till de fysiska lämningarna samt platsens historia. Nedan hanteras båda dessa värdetyper men utifrån skalan – från övergripande stadsperspektiv ned till enskilda detaljer.

Värdena presenteras mycket kortfattat och utan inbördes viktning.

Stadsmiljö

Organiskt framvuxen industrimiljö med småskalighet i utkanten av 1940-talets stadskärna, viktigt för stadens *identitet som industristad* att denna typ av miljöer bevaras och att inte allt fokus hamnar på de storskaliga industriområdena vid Innovatum och f.d.Stridsberg & Björk.

Kvarteret har innehållit lokaler för två av Trollhättans mest *identitetsbärande verksamheter* under efterkrigstiden: glass och brottning.

Tingvallahallen är en av *länets tidigaste idrottshallar* och Trollhättans första. Idrottsrörelsen var väsentlig för industristadens identitet och idrottshallen var en viktig symbol för denna samhällsyttring.

Låg bebyggelse i övergången mellan villaområde, järnväg och omkringliggande allmän platsmark bildar en *visuell och känslomässig brygga* mellan stadens funktioner och skalor.

Tingvallahallens form och material som identitetsbärare i ett större perspektiv samt som angöringspunkt för denna del av området längs Tingvallagatan.

Kvartersnivå

Småskalig struktur i en tidstypiskt *rationell funktionalistisk stil* vittnar om mellankrigstidens osentimentalitet och framåtanda.

Nyttobetonade byggnader med *tidstypiska konstruktioner och material*.

Kontinuerlig omdaning för att skapa sammanhängande volymer anpassade till verksamheternas olika faser.

Byggnadsnivå

Formspråket från 1930–40-tal med släta ytor, goda ljusförhållanden och väl valda material.

Byggnadstekniska värden – platsgjutna konstruktioner av betong, limträbalkar i tak, tegel i fasader och stenkädda invändiga trappor.

Utmärkt tegelkvalitet i Tingvallahallens *välgjorda och estetiskt tilltalande fullmurar*, som med sina höga fönsterlösa väggliv dominerar den sydöstra delen av kvarteret.

Mycket *karaktäristisk färgsättning* på både väggar och detaljer i form av dörrar samt fönster. Paletten består av kromoxidgrönt ställt mot teglets varma röda nyanser samt de gula putsade fasaderna och de engelskt röda fönsterbågarna.

Lanterniner som funktionella byggnadselement och visuella identitetsbärare.

I taket på idrottshallen syns fortfarande spår efter de lanterniner som ursprungligen lät dagsljuset komma in. Numera är taket så otätt att det bildas pölar med inträngande vatten på golvet. Åtgärder för att tätta konstruktionerna måste genomföras per omgående för att byggnaden inte ska permanent skada.

Föslag till planbestämmelser

Byggnaderna på fastigheterna 11 (Tingvallahallen) och 13 (Glassfabriken) längs med Tingvallagatan och Mjöltnaregatan förses med *rivningsförbud*. De lägre byggnaderna inne i kvarteret på fastigheterna 11 och 13 omfattas inte av rivningsförbudet.

Skydd för byggnadernas exteriörer med avseende på *bevarande av nuvarande utformning och färgsättning*.

Förändring av Tingvallahallens fasader medges genom möjlighet till bygglovsprövade nya fönsteröppningar.

Möjlighet till *rekonstruktion av lanterniner* på taket till Tingvallahallen.

Byggnadshöjderna på fastigheterna Geten 11 och 13 ska behållas längs Tingvallagatan och Mjöltnaregatan.

Fastigheten Geten 12 föreslås få en byggrätt som medger en byggnadshöjd motsvarande Tingvallahallen.